

ΧΡΕΟΣ

Μέσ' ἀπὸ τὰ πιδ ἀσήμαντα περιστατικά, τὰ καθημερινὰ ἐπεισόδια καὶ τὰ πιδ κοινὰ πράγματα, πὺν ἀποτελοῦν ἓνα σύνολο—τὴ Ζωὴ—βγαίνει καταστάλαγμα ἡ σοφία. Παρατηροῦμε τὰ μέρη, τὰ φιλολογοῦμε κ' ἐρευνᾶμε τὶς ἀναλογίαι· ἔπειτα τὰ συνθέτομε, τὰ γενικεύομε σὲ κάτι σὺν ὑπαρχτὸ ἔξω ἀπὸ τὰ πράγματα. Γιατί; Τάχα γιὰ νὰ τὸ ἀντιγράψομε;

Ἄν τοῦ σοφοῦ ὁ μόχθος εἶχε σκοπὸν τέτοιον, ἀπὸ καιρὸ κάθε πρὸδος θὰ εἶχε σταματήσῃ καὶ ὁ ἄνθρωπος θ' ἀπόμεινε κρατώντας τὰ μάτια καρφωμένα στὰ περασμένα καὶ σκυφτὰ στὸ σήμερα.

Καὶ ὅμως δὲ σπουδάζει ὁ ἄνθρωπος παρὰ τὸ σήμερα καὶ τὰ περασμένα, καὶ δὲ μελετᾷ παρὰ τὸ Γινόμενον καὶ τὸν Κανόνα, μὰ γιὰ νὰ τὰ κατέχει, ὥστε νὰ χρησιμοποιήσῃ καλύτερα τὴν πραγματικότητα στὴ δούλεψη σκοποῦ ἀτέρμονα, πὺν εἶναι ἡ πρὸδος, ἡ ἐτοιμασία κάθε φορὰ μιᾶς νέας ζωῆς.

Ἔτσι σπουδάζει ὁ ἐπιστήμονας τὴ φύση γιὰ νὰ βρεῖ τὴν ἀλληλουχία τῶν φαινομένων — τὸν Νόμον — ὅχι γιὰ νὰ τὴ μιμηθεῖ, μὰ γιὰ νὰ τὴν ὑποτάξῃ. Χαϊδεύει καὶ ὁ τεχνίτης μιὰ νεράιδα—τὴ Ζωὴ—μὰ γιὰ νὰ τῆς ἀρπάξῃ τὸν πέπλο τῆς καὶ σκλάβας τὸν στὴ δούλεψή του νὰ τὸν συντρέξῃ στὴ δημιουργία μιᾶς ἀνώτερης ζωῆς.

Ἐχει, λοιπόν, ἡ ἰδέα—ἡ κάθε ἰδέα—νόημα, ὅταν μπορεῖ νὰ ζήσει γιὰ νὰ χρησιμοποιηθεῖ στὴ δημιουργία τοῦ μέλλοντος. Καὶ κριτήριό τῆς ἀσφαλὲς εἶναι ἡ ζωτικότητα τῆς καὶ ἡ χρησιμότητά τῆς. Δηλαδὴ τὸ γεγονὸς, ὅτι εἶναι λαγαρὸ τῆς πείρας ἀπόσταγμα, πὺν μᾶς μαθαίνει τὸ «πῶς» νὰ χρησιμοποιήσομε τὴν πραγματικότητα.

Χαρά!! στὸν ἐργάτη, πὺν μπορεῖ νὰ δείξῃ ὅτι σφύζει στὸ ἔργο του βαθειὰ ὁ παλμὸς τῆς ζωῆς, ἀποδείχνοντας ἔτσι ὅτι προετοιμάζει τὸ καλύτερο αὔριο.

Ἄλλοι του!! πὺν τὸ ἰδανικὸ τοῦ τὸ ζήτησε ἔξω ἀπὸ τὴ Ζωὴ καὶ μοχθεῖ σὺν ἄλλος Σίσυφος. — Ὅταν δὲν εἶναι παιδί ἢ ἄστεϊος, εἶναι κακόμοιρος.

Μιὰ νέα ζωὴ—ὅπως κ' ἂν τὴν ὑποσχόμαστε, μὲ τὴ φιλολογία ἡ

μέ την πολιτικοκοινωνική δργάνωση — πρέπει νά θεμελιωθεῖ στή Ζωή — στά περασμένα καί στό σήμερα — νά τά γνωρίσει, γιά νά μεταχειρι-
σθεῖ τά παντοδύναμα κρυφά τῆς πραγματικότητος στήν προετοιμα-
σία μιᾶς ἀνώτερης αὐριανῆς.

Μιά νέα ζωὴ εἶναι, δηλαδή, ἀποτέλεσμα μιᾶς νέας ἰδεολογίας
προσαρμοσμένης στά πράγματα, θεμελιωμένης στήν πείρα.

Στόν Ἑλληνισμό τάχα νά ὑπάρχουν οἱ κάπιοι ἀπόστολοί της ;

Εἶναι πολύχρονη, δυσκολοξάνοικτη, ἀνερεύννητη ἀκόμα τῆς φυ-
λῆς μας ἡ ζωὴ. Κρύβει στά περασμένα της ἡ φυλὴ καί σφίγγει στό
«εἶναι της» ὅλα τὰ μυστικά καί ὅλους τοὺς νόμους, πού μπορεῖ νά
χρησιμοποιηθοῦν, ὅταν τοὺς ἀνακαλύψομε καί τὰ μάθομε, γιά τὴ
δημιουργία μιᾶς ἀπολυτρωτικῆς ἰδεολογίας.

Ἰδεολογία πού θὰ εἶναι ὁ πρόδρομος στή νέα ζωὴ.

Με τὴ βαθύτερη ὅσο τὸ δυνατόν γνωριμιά τῆς κληρονομιάς καί
τοῦ σήμερα, νοιώθοντας τὰ ἐπεισόδια τὰ καθημερινὰ τῆς Πόλης, τῆς
Ἀθήνας, τῆς Ἀλεξάνδρειας, τοῦ ὕπου γῆς Ἑλληνα, καί στολιζόντας
τα ὁ τεχνίτης θὰ μπορούσε νά μᾶς μεθίσει μέ τὴν ἑλληνικὴ ὁμορ-
φιά καί νά μᾶς δείξει μέ τὸν ἑλληνικὸ χαρακτήρα τὴν ἠθικὴ δύναμή
μας. Δηλαδή ὅλες τὶς δυνάμεις πού μιὰ μέρα θὰ μᾶς χρησιμεύσουν
γιά τὴ δημιουργία μιᾶς νέας ζωῆς.

Γιατὶ σ' αὐτὲς ἀπάνω πρέπει νά θεμελιωθεῖ ἡ νέα ἰδεολογία, γιά
νά μὴν ἀπομείνει παιγνίδι λέξεων, ἀργῶν ἀσχολία, φαντασιοκόπων
ὄνειρο.

Αὐτὲς θὰ εἶναι οἱ δουλέφτρες καί οἱ κινήτρες μιᾶς ἰδεολογίας,
πού σὰν κάθε ἄλλη, θ' ἀποτελέσει δύναμη ἀντιδραστικὴ σ' ἓνα βαθμὸ
σὴ φυσικὴ ἐξέλιξη, μὰ δύναμη εὐεργετικὴ καί τελεσφόρα, μολονότι
μπορεῖ ἡ ἐνέργειά της νά φανερωθεῖ βραδύτατη.

Τὴν ἰδεολογία αὐτὴ, πού θὰ δείχνει στή φυλὴ τοὺς πόθους καί
τὴ δύναμή της — τὰ ἰδανικά τὰ πραγματοποιήσιμα — θὰ τὴν προετοι-
μάσουν, θὰ τὴ συνθέσουν ὁ πολιτικός, ὁ κοινωνιολόγος, ὁ φιλόλο-
γος, χρησιμοποιώντας ὁ καθένας στὸν κύκλο του τὴν πραγματικό-
τητα, ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ πού γνώρισε κ' αἰσθάνθηκε τὴ ζωὴ τῆς
φυλῆς.

Τὸ κάθε τι πού δὲ βύθισε στήν κληρονομιά τὶς ρίζες του καί δὲν
καθρεφτίζει πιστά, λίγο ἢ πολύ, τὸ περιβάλλον καί δὲν εἶναι προσ-
αρμοσμένο στὶς ἀνάγκες του, μπορεῖ νά εἶναι σοφίας ἀλλότροπης καί
ξένης μαϊμουδισμός, δὲ μπορεῖ νά ἔχει μέσα του ζωτικὸ στοιχεῖο, δὲ
μπορεῖ νά εἶναι χρήσιμο κ' ἐπομένως δὲ μπορεῖ νά βρεῖ θέση στὸν
Ὀλυμπο τῶν πόθων καί τῶν ἰδεῶν τῆς φυλῆς.

“Ένα, δυό, παραδειγματάκια. — Αίσθητική τοῦ Ὅσκαρ Οὐάιλντ καὶ Μαρξική ἀντίληψη τῆς οἰκογένειας, ἴσως καὶ νὰ τιμοῦν τοῦ νεω-
τεριστῇ τῇ βιβλιοφιλίᾳ, τὸν ἀποδείχνουν ὅμως, ὅτι ἀνίκανος νὰ σκε-
φθεῖ παραδέχεται ἀπὸ ἀπλή μίμηση μερικὰ δόγματα τῆς μόδας, θῦμα
τῆς ἀδυναμίας τοῦ φτασάτορα ποὺ θέλει νὰ φαίνεται ἄνθρωπος τῆς
προόδου καὶ ὅτι βαδίζει μὲ τὴν ἐποχή.

“Έτσι στὴν Ἀθήνα τὸ νεοσύστατο σοσιαλιστικὸ κέντρο—ἀφοῦ
θὰ σπούδασε τὰ πράγματα! καὶ θὰ μελέτησε τὴ ζωὴ!! — ἀνακάλυψε
..... ὅτι πρέπει νὰ δοθεῖ στὸν Τύπο ἐλευθερία!! καὶ στὴ γυναῖκα
ὁ ψῆφος!!!

Κ’ ἔτσι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ πέφτουν στὰ χέρια μας ὀλιγόζωα
περιοδικά, ποὺ μορφάζουν ἀπὸ ἑξωτικὴ ὠραιοπάθεια ἢ αἰσθητικο-
μανία ἑξωφρενική, γεμάτα κριτικὴ ἐκ προκαταβολῆς γιὰ τὰ ἔργα ποὺ
θὰ ἐγράφοντο στὴν Ἑλλάδα, μὰ νοιώθονται καὶ κρίνονται στὴ Νορ-
βηγία νὰ ποῦμε.

“Ὅλ’ αὐτὰ—τὸ ξέρω—εἶναι παρεκτροπὲς παιδιάτικες ἢ παθολο-
γικὲς ἀμυαλιές.

Μὰ εἶναι καὶ καιρὸς ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριά, ὅσοι ἔχουν κάποιο
σεβασμὸ στὸ ἔργο τους καὶ νοιώθουν κάποια κρυφὴ φλόγα νὰ τοὺς
πυρώνει τὸ αἶμα, εἶναι ὥρα νὰ ἐντείνουν ἠθικὲς καὶ ὑλικὲς δυνά-
μεις, ὥστε νὰ φανερώσουν μιὰ προσπάθεια γερὴ, φωτεινὴ καὶ πρὸ
πάντων χρησίμη.

“Έφτασε ὁ καιρὸς ποὺ ὅλοι μας πρέπει νὰ μελετήσουμε τὴν ἐν-
τολή: ὅτι δουλευτάδες ἰδεολόγοι ἔχουν καθῆκον καὶ αὐτοὶ νὰ θεμε-
λιώσουν ἀπάνω στὴ ζωὴ καὶ στὸ σημερινὸ «εἶναι» τοῦ Ἑθνους τὸ
Ἰδανικόν του, ποὺ θὰ χρησιμοποιοῦσιν τὴν πραγματικότητά γιὰ τὴ
δημιουργία ἑνὸς καλύτερου ΑΥΡΙΟ.

“Ένα φιλολογικὸ περιοδικόν, ποὺ ὁ τίτλος του διαλαλεῖ μὲ κά-
ποια ἱταμότητα τὶς ὑποχρεώσεις του, κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη
ὀφείλει περισσότερό ἀπὸ κάθε ἄλλο νὰ δουλέψῃ στὸν εἰδικὸ κύκλον
γιὰ τὸν ἴδιον σκοπόν.

“Ὁ δρόμος του, χαραγμένος ἀπὸ καιρό, ἀνοίγεται ἔμπρός του φα-
ρὺς καὶ ἀπαλοστρωμένος.

Στὴν ποίησιν σειρὰ ζηλευτὴ ἀπὸ τὸ Σολωμὸ ἕως τὸν Παλαμᾶ,
στὸ διήγημα ὁ Καρκαβίτσας, ὁ Ἰδας, ὁ Ἐφταλιώτης, ἐμεταχειρίσθη-

καν ἤδη τὴν πραγματικότητα γιὰ τὸ φανέρωμα τῆς τέχνης πὺν προ-
ετοιμάζει τὸ ἀνώτερο αὔριο.

Αἰσθάνθησαν τὴν κληρονομιά, ἔζησαν καὶ μίλησαν μὲ τὴ ζωὴ
κ' ἔθεσαν τὴ ζωὴ στὴ δούλειψή τους γιὰ νὰ μορφώσουν τὸ ὥραϊο
καὶ νὰ τ' ἀναστήσουν—ποτίζοντάς τα στὰ νάματα τῆς ζωῆς—τὰ νέα
Ἰδανικά μας.

Ἀπὸ τὸ πεδίο τοῦ καλοῦ ἢ ἀντίληψή τους ὁμαλὰ μετατοπίζεται
—εἴτε τῶν ἴδιων, εἴτε τῶν ἐπόμενων—στοὺς ὀρίζοντες τῆς ἄδολης
σκέψεως κ' ἐκεῖθε στὴν κοινωνικὴ καὶ τὴν ἐθνικὴ δρᾶση. Καὶ παντοῦ
μὲ τὴ δύναμη τῆς κληρονομιάς καὶ μὲ τὸ φῶς πὺν ρίχνει τοῦ σημερι-
νοῦ «εἶναι» ἢ γνωριμιά, κλαδεύονται ξεροκλώναρα καὶ παράσιτα
παραβλάσταρα πατριωτισμοῦ ἄρρωστου καὶ πόθων ἀνόητων, γιὰ νὰ
δυναμώσει τὸ δέντρο τῶν Ἰδανικῶν τῆς Φυλῆς.

Ὅποιος ἔχει μάτια μπορεῖ νὰ διακρίνει τὸ ἐξαίσιον θέαμα τῆς
δημιουργίας μιᾶς νέας ἰδεολογίας πὺν συντελεῖται. Σὰν ἓνας νέος κό-
σμος στριφογυρίζει καὶ μορφοποιεῖται γύρω σ' ἓναν πυρῆνα — ΤΗΝ
ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ.

Μιὰ ἰδέα κεντρικὴ, πὺν τὴ ζωτικότητά της τὴ νοιώθομε στὴν
πηγὴ πὺν ἀντλήσε—στὴ ζωὴ—ὅπως ὄφειλε, ἀποδείχνει καθημέρα τὴ
χρησιμότητά της γιὰ τὴν ἐτοιμασία τῆς αὐριανῆς ζωῆς—ὑποσχόμενη
τὴν ἀναγέννηση τοῦ σχολείου—καὶ χρησιμεύοντας ἀπὸ σήμερα σὰν
ἀντίβαρο στὸν ἐπιγονισμό, τὴ μεγαλομανία, τὴν ἐπιπολαιότητα, τὸν
δασκαλισμό. Γιατὶ ὁ ἀγώνας γιὰ τὴ γλῶσσα ἔφερε στὴ μέση τὴν
πάλη πὺν στήθος μὲ στήθος θὰ διεξαχθεῖ ἀνάμεσα πραγματικότητας,
ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, πνεύματος προσόδου καὶ ἀερολογίας, φανα-
τισμοῦ, προλήψεως.

Σ' αὐτὴ τὴν ἐθνοσώστρα πάλη μᾶς ὁδήγησε ἡ φιλολογία. Στὴ
συνέχεια τοῦ ἀγῶνα καλεῖται κ' ἔχει χρέος νὰ πρωτοστατήσει μὲ τὸ
νὰ μᾶς ἐτοιμάσει τὰ ζωντανὰ λογοτεχνήματα, πὺν δείχνοντας τὸ
ὥραϊο θὰ μᾶς μαθαίνουν τὴν ἑλληνικὴ πατρίδα καὶ ζωὴ, ἐνῶ θὰ τε-
λειοποιοῦν καὶ θὰ κανονίζουν τ' ὄργανο, πὺν θ' ἀνυψώσει μὲ τὴν
ἀνατροφὴ τὴ μόρφωση τοῦ λαοῦ.

Καμμιά νεο-αισθητικὴ θεωρία, καμμιά ὠραιοπαθιάρα σχολή,
καμμιά βιομηχανικὴ ἀντίληψη, μήτε σκιαχτρο κοινωνικὸ—πρισμένη
γαστέρα μπαμπακοβασιλιᾶ—δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίσει τὴν κάθε σο-
βαρὴ φιλογολικὴ προσπάθεια νὰ δουλέψει σκλάβα στὴ γλωσσικὴ
ιδέα, σ' αὐτὸν τὸν κοσμογόνον πυρῆνα τῆς νέας ἰδεολογίας, πὺν θὰ
ἐτοιμάσει τὴ νέα ζωὴ.

Γιατί ποιὸς τάχα εἶναι ὁ ἀλλοίθωρος πὺν δὲν τὸ βλέπει, ὅτι ὁ ἐπιούσιος ἄρτος—ἡ ἀνατροφή τοῦ λαοῦ—γιά ν' ἀρχίσει, πρέπει νὰ θρυμματισθεῖ πρῶτα ἡ προλήψη μιᾶς εὐγένειας πὺν τὴ δεχόμαστε τάχα ἀπὸ τὴ Γλώσσα.

Γιὰ ὅλα τ' ἄλλα μπορεῖ ἡ Ζωὴ—τὸ Χθὲς καὶ τὸ Σήμερα—νὰ μᾶς δείξει (δὲν ἐμελετήθηκαν ἀκόμα) ὅτι πρέπει νὰ σταθοῦμε συντηρητικοί.

Δὲν τὸ βεβαιώνω, ἂν καὶ ἀπὸ μέρος μου βρίσκω στὸ σημειωματάριό μου—λάϊτ μοτίβο παρατηρήσεων καθημερινῶν τῶν δυὸ τελευταίων ἐτῶν—γραμμένον καὶ ξαναγραμμένον τὸν ἀφορισμό :

«Ὁ δουλευτὴς μιᾶς νέας ἰδεολογίας, ὁ ἀληθινὸς ἀντάρτης κατὰ «τῆς πλάνης καὶ τῆς προλήψεως στὸν τόπο μας θὰ εἶναι συντηρητικὸς. Δηλαδὴ ἀντίμαχος ἐνὸς πιστεῖν στὴν ἄμεση μεταβολὴ—στὴν «ὑπόσχεση καλύτερης τύχης μὲ τὴν ἐτοιμασίαν ἐπαναστάσεως—καὶ «χωρὶς ἐμπιστοσύνη στὴ δύναμη τοῦ νόμου καὶ στὴν πρόνοια τοῦ «Κράτους».

Ὁ ἀφορισμός μου χάσκει σὰν παραδοξολογία. Χρειάζεται, ἄρα, μιὰ δικαιολογία. Μιὰ μέρα θὰ τὴ δώσω, εἴτε ἀπὸ τίς σελίδες ἐνὸς βιβλίου, εἴτε ἀπ' αὐτές.